

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Näyttötutkinnon perusteet

PÄIHDETYÖN AMMATTITUTKINTO 2013

Määräys 2/011/2013

© Opetushallitus ja tekijät

Määräykset ja ohjeet 2013:1

ISBN 978-952-13-5412-0 (nid.)

ISBN 978-952-13-5413-7 (pdf)

ISSN-L 1798-887X

ISSN 1798-887X (painettu)

ISSN 1798-8888 (verkkójulkaisu)

Taitto: Edita Prima Oy

www.oph.fi/julkaisut

Kopijyvä Oy, Espoo 2013

MÄÄRÄYS

14.3.2013

2/011/2013

Voimassaoloaika: **1.5.2013 alkaen toistaiseksi**

Säännökset, joihin toimivalta määräyksen antamiseen perustuu:

L 631/98, 13 § 2 mom

Kumoo Opetushallituksen määräyksen
1.4.2007 nro 4/011/2007

Muuttaa Opetushallituksen määräystä

-

PÄIHDETYÖN AMMATTITUTKINNON PERUSTEET

Opetushallitus on päättänyt Päihdetyön ammattitutkinnon perusteista, joita on noudatettava 1.5.2013 lukien toistaiseksi. Ennen tämän määräyksen voimaantuloa aloitetut tutkintosuoritukset voidaan saattaa loppuun perusteiden 1.4.2007 nro 4/011/2007 mukaisesti 30.4.2015 mennessä.

Tutkintotoimikunta ja tutkinnon järjestäjä eivät voi jättää noudattamatta tutkinnon perusteita tai poiketa niistä.

Järjestettäessä näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta koulutuksen järjestäjä päättää koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus suorittaa näyttötutkinto.

Pääjohtaja

Aulis Pitkälä

Opetusneuvos

Anne Mårtensson

LIITE

Päihdetyön ammattitutkinto 2013

Sisältö

1	Näyttötutkinnot	7
1.1	Näyttötutkintojen järjestäminen	7
1.2	Näyttötutkinnon suorittaminen	7
1.3	Näyttötutkinnon perusteet.....	7
1.4	Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa	8
1.5	Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa.....	8
1.6	Todistukset	9
1.7	Näyttötutkintoon valmistava koulutus	10
1.7.1	Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa	10
2	Päihdetyön ammattitutkinnossa osoitettava osaaminen, tutkinnon osat ja tutkinnon muodostuminen	13
2.1	Päihdetyön ammattitutkinnossa osoitettava osaaminen	13
2.2	Tutkinnon osat ja tutkinnon muodostuminen	13
3	Päihdetyön ammattitutkinnossa vaadittava ammattitaito ja arvioinnin perusteet	15
A.	Pakolliset tutkinnon osat	16
3.1	Päihdetyön ammattilaisena toimiminen.....	16
	Ammattitaitovaatimukset	16
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	16
	Ammattitaidon osoittamistavat	21
3.2	Päihdetyön asiakastyössä toimiminen	22
	Ammattitaitovaatimukset	22
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	22
	Ammattitaidon osoittamistavat	28
B.	Valinnaiset tutkinnon osat	29
3.3	Ehkäisevässä päihdetyössä toimiminen.....	29
	Ammattitaitovaatimukset	29
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	29
	Ammattitaidon osoittamistavat	31
3.4	Kuntouttavassa päihdetyössä toimiminen	31
	Ammattitaitovaatimukset	31
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	32
	Ammattitaidon osoittamistavat	35

3.5	Haittoja vähentävässä päihdetyössä toimiminen.....	35
	Ammattitaitovaatimukset	35
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	35
	Ammattitaidon osoittamistavat	38
3.6	Yrittäjänä toimiminen päihdetyössä.....	39
	Ammattitaitovaatimukset	39
	Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)	39
	Ammattitaidon osoittamistavat	40
3.7	Tutkinnon osa toisesta ammattitutkinnosta.....	41
3.8	Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnosta	41
Liite	Päihdetyön ammattitutkinnon suorittaneen työn kuvaus	42

1 Näyttötutkinnot

1.1 Näyttötutkintojen järjestäminen

Opetushallituksen asettamat, työnantajien, työntekijöiden, opettajien ja tarvittaessa itsenäisten ammatinharjoittajien edustajista koostuvat tutkintotoimikunnat vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä antavat tutkintotodistukset. Tutkintotoimikunnat tekevät sopimuksen näyttötutkintojen järjestämisestä koulutuksen järjestäjien ja tarvittaessa muiden yhteisöjen ja säätiöiden kanssa. Näyttötutkintoja ei saa järjestää ilman voimassa olevaa, tutkintotoimikunnan kanssa solmittua järjestämissopimusta.

1.2 Näyttötutkinnon suorittaminen

Näyttötutkinto suoritetaan osoittamalla hyväksytysti tutkinnon perusteissa vaadittu osaaminen tutkintotilaisuuksissa käytännön työssä ja toiminnassa. Jokainen tutkinnon osa on arvioitava erikseen. Arvioinnin tekevät työnantajien, työntekijöiden ja opetusalan edustajat yhdessä. Aloilla, joilla itsenäinen ammatinharjoittaminen on tyypillistä, myös tämä taho otetaan huomioon arvioijien valinnassa. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta. Tutkintotodistus voidaan antaa, kun kaikki tutkinnon suorittamiseksi määrätyt tutkinnon osat on suoritettu hyväksytysti.

1.3 Näyttötutkinnon perusteet

Tutkinnon perusteissa määritellään tutkintoon kuuluvat osat ja mahdollisesti niistä muodostuvat osaamisalat, tutkinnon muodostuminen, kussakin tutkinnon osassa vaadittava ammattitaito, arvioinnin perusteet (arvioinnin kohteet ja kriteerit) ja ammattitaidon osoittamistavat.

Tutkinnon osa muodostaa ammatin osa-alueen, joka voidaan erottaa luonnollisesta työprosessista itsenäiseksi arvioitavaksi kokonaisuudeksi. Tutkinnon osissa määritellyissä ammattitaitovaatimuksissa keskitytään ammatin ydintoimintoihin, toimintaprosessien hallintaan ja kyseessä olevan alan ammattikäytäntöihin. Niihin sisältyvät myös työelämässä yleisesti tarvittavat taidot, esimerkiksi sosiaaliset valmiudet.

Arvioinnin kohteet ja kriteerit on johdettu ammattitaitovaatimuksista. Arvioinnin kohteilla ilmaistaan ne osaamisen alueet, joihin arvioinnissa kiinnitetään erityistä huomiota. Kohteiden määrittäminen helpottaa myös ammattitaidon arviointia asianomaisesta työtoiminnasta. Arvioinnin tulee kattaa kaikki tutkinnon perusteissa määritellyt arvioinnin kohteet. Arvioinnin kriteerit määrittelevät hyväksyttävän suorituksen laadullisen ja määrällisen tason.

Ammattitaidon osoittamistavat sisältävät tutkinnon suorittamiseen liittyviä tarkentavia ohjeita. Ammattitaito osoitetaan pääsääntöisesti todellisissa työtehtävissä ja toimissa. Ammattitaidon osoittamistavat voivat sisältää mm. ohjeita siitä, kuinka tutkintosuoritusta voidaan tarvittaessa täydentää, jotta kaikki ammattitaitovaatimukset tulevat kattavasti osoitetuiksi.

1.4 Henkilökohtaistaminen näyttötutkinnossa

Koulutuksen järjestäjä huolehtii näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen, tutkinnon suorittamisen sekä tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisesta.

Henkilökohtaistamisessa tulee ottaa huomioon ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (L 952/2011) 11 §:n säännökset opiskelijan oikeuksista ja velvollisuuksista sekä 13 §:n nojalla Opetushallituksen määräämät tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset.

Opetushallitus on antanut henkilökohtaistamista koskevan erillisen määräyksen (43/011/2006).

1.5 Ammattitaidon arviointi näyttötutkinnossa

Ammattitaidon arvioinnissa tulee perusteellisesti ja huolellisesti tarkastella sitä, miten tutkinnon suorittaja on osoittanut osaavansa sen, mitä tutkinnon perusteissa ko. tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksissa edellytetään. Arvioinnissa käytetään tutkinnon perusteissa määriteltyjä arviointikriteerejä. Arvioinnissa tulee käyttää monipuolisesti erilaisia ja ensisijaisesti laadullisia arviointimenetelmiä. Vain yhden menetelmän käytöllä ei välttämättä saada luotettavaa tulosta. Arvioinnissa otetaan huomioon ala- ja tutkintokohtaiset erityispiirteet tutkinnon perusteiden mukaisesti. Mikäli tutkinnon suorittajalla on luotettavia selvityksiä aikaisemmin osoitetusta osaamisesta, arvioijat arvioivat niiden vastaavuuden näyttötutkinnon perusteiden ammattitaitovaatimuksiin. Arvioijat ehdottavat dokumentin tutkintotoimikunnalle tunnustettavaksi osaksi näyttötutkinnon suori-

tusta. Lopullisen päätöksen aiemmin osoitetun ja luotettavasti selvitetyn osaamisen tunnustamisesta tekee tutkintotoimikunta.

Ammattitaidon arviointi on prosessi, jossa arviointiaineiston keräämisellä ja arvioinnin dokumentoinnilla on keskeinen merkitys. Työelämän sekä opettajien edustajat tekevät kolmikantaisesti huolellisen ja monipuolisen arvioinnin. Jokaisen tutkinnon suorittajan tulee selvästi saada tietoonsa arvioinnin perusteet. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritustensa itsearviointiin. Näyttötutkinnon järjestäjä laatii arvioinnin kohteena olevan tutkinnon osan suorittamisesta arviointipöytäkirjan, jonka arvioijat allekirjoittavat. Tutkinnon suorittajalle tämän jälkeen annettava palaute on osa hyvää arviointiprosessia. Lopullisen päätöksen arvioinnista tekee tutkintotoimikunta.

Arvioijat

Tutkinnon suorittajan ammattitaitoa arvioivilla henkilöillä tulee olla hyvä ammattitaito ko. näyttötutkinnon alalta. Tutkintotoimikunta ja näyttötutkinnon järjestäjä sopivat arvioijista näyttötutkintojen järjestämissopimuksessa.

Arvioinnin oikaisu

Tutkinnon suorittaja voi lainsäädännön mukaisen määräajan puitteissa pyytää arvioinnin oikaisua tutkintotoimikunnalta, jonka toimialaan ja – alueeseen kyseessä oleva tutkinto kuuluu. Kirjallinen oikaisupyynnö osoitetaan tutkintotoimikunnalle. Tutkintotoimikunta voi arvioijia kuultuaan velvoittaa toimittamaan uuden arvioinnin. Arviointia koskevasta oikaisuvaatimuksesta annettuun tutkintotoimikunnan päätökseen ei voi hakea muutosta valittamalla.

1.6 Todistukset

Tutkintotodistuksen ja todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta antaa tutkintotoimikunta. Todistuksen valmistavaan koulutukseen osallistumisesta antaa koulutuksen järjestäjä. Opetushallitus on antanut määräyksen todistuksiin merkittävistä tiedoista.

Näyttötutkinnon osan tai osien suorittamisesta annetaan todistus silloin, kun näyttötutkintoon osallistuva sitä pyytää. Tutkintotodistuksen ja myös todistuksen tutkinnon osan tai osien suorittamisesta allekirjoittavat tutkintotoimikunnan edustaja ja näyttötutkinnon järjestäjän edustaja.

Opetushallituksen hyväksymään ammattikirjaan tehty merkintä näyttötutkinnon suorittamisesta on tutkintotodistukseen rinnastettava todistus näyttötutkin-

non suorittamisesta. Näyttötutkinnon järjestäjä hankkii ja allekirjoittaa ammattikirjan. Ammattikirja on näyttötutkinnon suorittajalle maksullinen.

1.7 Näyttötutkintoon valmistava koulutus

Näyttötutkintoihin osallistumiselle ei voida asettaa koulutukseen osallistumista koskevia ennakkoehtoja. Pääsääntöisesti tutkinnot suoritetaan kuitenkin valmistavan koulutuksen yhteydessä. Koulutuksen järjestäjä päättää näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen sisällöstä ja järjestämisestä tutkinnon perusteiden mukaisesti. Koulutus ja tutkintotilaisuudet on jäsennettävä tutkinnon osien mukaisesti. Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen osallistuvalla tulee osana koulutusta järjestää mahdollisuus osallistua tutkintotilaisuuksiin ja suorittaa näyttötutkinto.

Valtioneuvoston asetuksessa (1033/2011) määriteltyihin ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin valmistaviin opintoihin sovelletaan opiskeluoikeuden peruuttamisesta ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain (952/2011) 11 §:n 9 kohtaa. Näyttötutkintoon valmistavassa koulutuksessa tulee ottaa huomioon myös em. lain 13, 13 a ja 16 §:n säännökset.

1.7.1 Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa

Tutkintokohtaisten terveydentilavaatimusten tavoitteena on edistää turvallisuutta näyttötutkintona suoritettavissa ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa ja myöhemmin työelämässä.

Näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen sovelletaan säännöksiä esteettömyydestä ja opiskelijaksi ottamisen edellytyksistä ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain 11 §:n (952/2011) viittaussäännökset ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 27, 27 a ja 27 b §:ssä (951/2011). Opiskelijaksi hakeutuvan terveydentilaan tai toimintakykyyn liittyvä seikka ei saa olla esteenä opiskelijaksi ottamiselle. Opiskelijaksi ei kuitenkaan voida ottaa henkilöä, joka ei ole terveydentilaltaan tai toimintakyvyltään kykenevä näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen liittyviin käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen silloin, kun opintoihin sisältyy alaikäisen turvallisuutta, potilas- tai asiakasturvallisuutta taikka liikenteen turvallisuutta koskevia vaatimuksia.

Tämä edellyttää, ettei opintoihin liittyviä turvallisuusvaatimuksia voida täyttää ja sitä, ettei estettä voida kohtuullisin toimin esimerkiksi opiskelijahuollon ja opiskeluterveydenhuollon palveluilla, apuvälineillä tai muulla tuella poistaa. Mikäli toisten henkilöiden terveyden ja turvallisuuden suojeleminen tai liikene-

teen turvallisuus sitä edellyttävät, opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla aikaisemmin tapahtuneen opiskeluoikeuden peruuttamispäätöksen salaaminen ammattitutkintoon tai erikoisammattitutkintoon hakeutumisen yhteydessä.

Edellä mainitun perusteella tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset tulee ottaa huomioon näyttötutkintoon ja siihen valmistavaan koulutukseen hakeutumisen ja tarvittavan ammattitaidon hankkimisen henkilökohtaistamisessa. Tutkintokohtaiset terveydentilavaatimukset sisältyvät valtioneuvoston asetuksessa (1033/2011) määriteltyjen humanistisen ja kasvatustieteiden, tekniikan ja liikenteen alan, luonnonvara- ja ympäristöalan sekä sosiaali-, terveys- ja liikunta-alan ammatti- ja erikoisammattitutkintojen perusteisiin.

Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee tiedottaa (L 952/2011, 13 a §) opiskelijaksi hakeutuville tutkintokohtaisista terveydentilan ja toimintakyvyn vaatimuksista. Opiskelijaksi hakeutuvan tulee antaa pyydettyä näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot sekä mahdollinen tieto aikaisemmasta opiskeluoikeuden peruuttamisesta päätöksestä. Opiskelijaksi hakeutuvan oma kuvaus nykyhetken terveydentilastaan riittää valintatilanteessa. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjien tulee tarvittaessa tehdä yhteistyötä eri koulutusasteiden tai viranomaisten kanssa opiskelijavalinnassa välttämättömien tietojen saannissa ja antamisessa.

Opiskelijaksi hakeutuvan oikeusturvan kannalta on perusteltua, että häntä ei valita sellaiseen näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen, jonka mukaisissa käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa hän ei terveydentilansa tai toimintakykynsä vuoksi voisi toimia. Opiskelijavalintaa tehtäessä on kuitenkin otettava huomioon ammatteihin ja työhön sisältyvät moninaiset tehtävät. Saman tutkinnon sisällä voi olla tutkinnon osia, jotka edellyttävät erilaista terveydentilaa tai toimintakykyä ja mahdollistavat täten opiskelijalle yksilöllisiä ratkaisuja näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suorittamisessa. Näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjän tulee tarvittaessa selvittää yhdessä opiskelijan ja opiskelijahuollon henkilöstön kanssa opiskelijan mahdollisuus hakeutua muuhun näyttötutkintoon valmistavaan koulutukseen, jonka opiskelijaksi ottamisen edellytykset hän täyttää.

Opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn muuttuminen ei saa keskeyttää opiskelijan näyttötutkintoon valmistavaa koulutusta tai johtaa harkitsemattomaan koulutusammatin tai -alan vaihtoon. Terveydentilan ja toimintakyvyn muutoksista näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen aikana johtuvat käytännön ongelmat tulee voida ratkaista ensisijaisesti opiskelijalle sopivilla yksilöllisillä opetusjärjestelyillä ja henkilökohtaistamisella. Opintojen ohjaus, opiskelijan

tuki, ergonomisiin työtapoihin ja apuvälineiden käyttöön ohjaaminen edistävät näyttötutkintoon valmistavan koulutuksen suorittamista. Opiskelijan terveydentilan ja toimintakyvyn muuttuessa opiskelijahuollon, opiskeluterveydenhuollon ja työpaikkojen työterveyshuollon kanssa tehtävä yhteistyö on välttämätöntä.

Päihdetyön ammattitutkinnon terveydentilavaatimukset

Henkilön terveydentilan tai toimintakyvyn osalta tulee arvioida mahdollisten sairauksien aiheuttamat rajoitteet ja sairauksien yksilöllinen hoitotilanne.

Opiskelijaksi ottamisen esteenä voi olla

- sellaiset psyykkiset sairaudet, jotka estävät käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen osallistumisen, kuten ajankohtainen hoitamaton psykoosi tai vaikea toimintakykyä laskeva masennus
- sellaiset fyysiset sairaudet kuten tuki- ja liikuntaelimestön sairaudet tai vammat sekä krooniset ihottumat, jotka rajoittavat toimintakykyä siinä määrin, että estävät käytännön tehtävissä tai työssäoppimisessa toimimisen
- veriteitse tarttuva sairaus saattaa rajoittaa käytännön tehtäviin tai työssäoppimiseen sijoittumista
- päihteiden ongelmakäyttö tai päihderiippuvuus.

2 Päihdetyön ammattitutkinnossa osoitettava osaaminen, tutkinnon osat ja tutkinnon muodostuminen

2.1 Päihdetyön ammattitutkinnossa osoitettava osaaminen

Päihdetyön ammattitutkinnon suorittanut hoitaa ammattialansa monipuoliset työtehtävät ammattimaisesti oman toimintaympäristönsä asiakastyössä. Hän hyödyntää työssään kokemustaan ja alansa laaja-alaista teoriatietoa, kun kohtaa päihteiden käyttöön liittyviä asioita ja ilmiöitä yksilö-, ryhmä-, yhteisö- ja yhteiskuntatasolla. Hän toteuttaa ja arvioi tehtäväalueensa työprosesseja, työmenetelmiä ja työn laatua. Hänen käyttämänsä työ- ja toimintatavat ovat kestävän kehityksen ja eettisten periaatteiden mukaisia. Hän viestii omalla äidinkielellään ja tuottaa tarvittaessa tehtäviinsä liittyviä tekstejä ja raportteja. Hänellä on työtehtävien hoidon kannalta tarpeellinen muu kielitaito.

Päihdetyön ammattitutkinnon suorittanut vastaa omasta työstään ja työskentelee turvallisesti sekä itsensä, asiakkaan että työympäristön kannalta. Hän arvioi omaa osaamistaan ja kehittää itseään ja työskentelyään sekä pitää yllä työkykyään. Päihdetyön ammattitutkinnon suorittanut toimii joustavasti erilaisten ihmisten kanssa myös monikulttuurisissa työyhteisöissä.

Valinnaisten tutkinnon osien avulla tutkinnon suorittanut syventää osaamistaan ehkäisevässä, kuntouttavassa tai haittoja vähentävässä päihdetyössä tai yrittäjänä toimimisessa päihdetyössä. Tutkinnon suorittaja voi syventää osaamistaan erilaisista asiakas- ja kohderyhmistä valitsemalla tutkinnon osan toisesta ammatti- tai erikoisammattitutkinnosta.

2.2 Tutkinnon osat ja tutkinnon muodostuminen

Päihdetyön ammattitutkinnon suorittaminen edellyttää kahden pakollisen ja vähintään kahden valinnaisen tutkinnon osan suorittamista. Vähintään yhden valinnaisen tutkinnon osan tulee olla tutkinnon osista 3.3–3.5.

Taulukko 1. Päihdetyön ammattitutkinnon osat ja tutkinnon muodostuminen.

Päihdetyön ammattitutkinto
A Pakolliset osat
3.1 Päihdetyön ammattilaisena toimiminen
3.2 Päihdetyön asiakastyössä toimiminen
B Valinnaiset osat, joista valittava 2 osaa
3.3 Ehkäisevässä päihdetyössä toimiminen
3.4 Kuntouttavassa päihdetyössä toimiminen
3.5 Haittoja vähentävässä päihdetyössä toimiminen
3.6 Yrittäjänä toimiminen päihdetyössä
3.7 Tutkinnon osa toisesta ammattitutkinnosta
3.8. Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnosta

3 Päihdetyön ammattitutkinnossa vaadittava ammattitaito ja arvioinnin perusteet

Tutkinnon perusteissa vaadittu ammattitaito osoitetaan tutkintotoimikunnan hyväksymän päihdetyön ammattitutkinnon järjestämissuunnitelman perusteella henkilökohtaistetuissa tutkintotilaisuuksissa aidossa toiminnassa, jolloin tutkinnon suorittaja osoittaa kattavasti tutkinnon perusteiden edellyttämän ammatillisen osaamisensa.

Tutkintotilaisuuksissa tutkinnon suorittaja osoittaa valmiuksia ja kykyä soveltaa osaamistaan vaihtelevissa tilanteissa ja toimintaympäristöissä. Hän myös osoittaa kykynsä arvioida kokemuksia ja ottaa käyttöön uusia toimintatapoja.

Arvioijat, jotka on perehdytetty arviointitehtävään, arvioivat tutkinnon suorittajan ammattitaidon tutkintotilaisuuksissa. Tutkinnon suorittajalle on annettava mahdollisuus suoritusensa itsearviointiin. Arvioijat arvioivat ja dokumentoivat tutkinnon suorittajan osoittaman osaamisen tutkinnon ammattitaitovaatimusten, arvioinnin kohteiden ja kriteerien mukaisesti. Tutkinnon suorittajalle annettava palaute arvioinnista on osa hyvää arviointiprosessia. Palaute voidaan antaa tutkinnon suorittajalle esimerkiksi arviointiesityksen tekemisen jälkeen.

Tutkinnon suorittajalle voidaan antaa mahdollisuus täydentää tutkintosuorituksiaan suullisesti. Arvioijat kirjaavat keskustelun aikana tehdyt havainnot arviointilomakkeeseen. Näin varmistetaan tutkintosuoritusten kattavuus ja arvioinnin luotettavuus. Tämä mahdollisuus voidaan järjestää tutkinnon osassa vaadittavien tutkintosuoritusten jälkeen.

Päihdetyön ammattitutkinto arvioidaan tutkinnon osa kerrallaan niin, että tutkinnon suorittajan ammattitaitoa verrataan tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin. Kolmikantainen arvioijaryhmä tekee tutkinnon osan kirjallisen arviointiesityksen tutkintotoimikunnalle sen jälkeen, kun tutkintosuoritukset on tehty kattavasti, luotettavasti ja tutkinnon perusteiden mukaisesti. Kolmikantaisen arvioijaryhmän jäsenet edustavat työnantajia, työntekijöitä ja opettajia.

A. Pakolliset tutkinnon osat

3.1 Päihdetyön ammattilaisena toimiminen

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- noudattaa työtään ohjaavia säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita
- toimia työnsä eettisten periaatteiden mukaisesti
- toimia päihteitä, päihteiden käyttöä ja päihdehaittoja koskevaa tietoa hyödyntäen
- toimia erilaisten päihdetyön asiakas- ja kohderyhmien kanssa
- toimia mielenterveys- ja päihdetyön palvelujärjestelmässä
- huolehtia työturvallisuudesta sekä työ- ja toimintakyvystä
- kehittää osaamistaan päihdetyön ammattilaisena.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa noudattaa työtään ohjaavia säädöksiä, määräyksiä ja ohjeita.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Säädösten, määräysten ja ohjeiden mukaan toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii ajantasaisten ja keskeisten sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevien säädösten mukaisesti (esim. Suomen perustuslaki, kansanterveyslaki, sosiaalihuoltolaki, terveydenhuoltolaki, erikoissairaanhoidtolaki) • toimii ajantasaisten ja keskeisten mielenterveys- ja päihdetyötä koskevien säädösten mukaisesti (esim. päihdehuoltolaki ja -asetus, mielenterveyslaki ja -asetus, lastensuojelulaki ja -asetus, alkoholilaki, huumausainelaki ja -asetus, STM:n asetus opioidiriippuvaisten vieroitus- ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä, raittiustyölaki, rikoslaki, tartuntatautilaki ja -asetus) • toimii mielenterveys- ja päihdetyötä ohjaavien kansallisten ja kansainvälisten sopimusten ja suositusten mukaisesti (esim. laatusuositukset, laatukriteerit, käypä hoito-suositukset, YK:n sopimukset, Euroopan alkoholiohjelma, EU:n huumestrategia, kansallinen alkoholiohjelma, kansallinen huumausainestrategia) • toimii asianmukaisesti omalla vastuualueellaan työturvallisuussäädösten ja -määräysten mukaisesti (esim. työturvallisuuslaki)

	<ul style="list-style-type: none"> • toimii mielenterveys- ja päihdetyössä huolehtien asianmukaisesti salassapitovelvollisuudesta • toimii laissa mainitun ilmoitusvelvollisuuden mukaisesti • ottaa työssään huomioon päihteitä käyttävän ihmisen oikeudet ja velvollisuudet (esim. asiakaslaki, potilaslaki) • toimii alueensa ja työyhteisönsä mielenterveys- ja päihdetyön ohjeiden mukaisesti • toimii sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijää ja työn tekemistä määrittävän lainsäädännön tavoitteiden mukaisesti (esim. laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä, asetus sosiaalihuollon henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista, laki ja asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta, hallintolaki, henkilötietolaki).
Tutkinnon suorittaja osaa toimia työnsä eettisten periaatteiden mukaisesti.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Eettisten periaatteiden mukaan toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii työssään mielenterveys- ja päihdetyön eettisten periaatteiden ja arvojen mukaisesti • toimii työyhteisön arvojen ja sovitujen toimintaa ohjaavien periaatteiden mukaisesti • ottaa toiminnassaan huomioon ammatillisesti asiakkaiden erilaiset ihmiskäsitykset, elämäkatsomukset ja vakaumukset • perustelee ratkaisujaan, toimintaansa ja valintojaan ammattieettisten periaatteiden mukaisesti.
Tutkinnon suorittaja osaa toimia päihteitä, päihteiden käyttöä ja päihdehaittoja koskevaa tietoa hyödyntäen.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Päihteiden käytön vaikutusten huomioon ottaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • käy asiantuntevasti keskustelua asiakkaiden kanssa eri päihteiden käytön haitoista ja riskeistä • käy ammatillista keskustelua työntekijöiden kanssa eri päihteiden käytön seurauksista • ottaa huomioon päihdyttävien aineiden käyttöön liittyviä ja siitä seuraavia yksilöllisiä vaikutuksia ihmiseen ja hänen lähiympäristöönsä.

<p>Päihteiden käytön ja riippuvuuden tason arvioiminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi päihteitä käyttävän ihmisen päihteiden käytön tasoa, kuten kokeilu-, satunnais-, tapa- ja ongelmakäyttöä • ottaa työssään huomioon erilaiset päihteiden käyttötavat ja -kulttuurit • arvioi asiantuntevasti päihteitä käyttävän ihmisen ongelmakäytön tai riippuvuuden astetta ja sen kehittymistä • tarkastelee riippuvuuden kehittymisen selitysmalleja eri näkökulmista yhdessä päihteitä käyttävän ihmisen ja hänen verkostonsa kanssa • perustelee asiakkaalle ammatillisesti riippuvuutta selittäviä malleja • arvioi vuorovaikutuksessa päihteitä käyttävän ihmisen kanssa myös muita mahdollisia pakonomaisia käyttäytymismuotoja ja muita haitallisia toiminnallisia riippuvuuksia, kuten peli- tai seksiriippuvuutta.
<p>Päihteiden käytön seurausten huomioon ottaminen yksilö-, lähiyhteisö- ja yhteiskuntatasolla</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa toiminnassaan huomioon päihteiden käytöstä aiheutuneita fyysisiä sairauksia ja oireita • ottaa toiminnassaan huomioon päihdesairauksien mielenterveydellisiä vaikutuksia asiakkaan arjen hallintaan • ottaa toiminnassaan huomioon päihteiden käyttöön liittyviä psykisiä häiriöitä ja ongelmia • ottaa toiminnassaan huomioon mielenterveyden merkityksen voimavarana • ottaa toiminnassaan huomioon päihteiden käytöstä aiheutuneita sosiaalisia ongelmia • arvioi asiakkaan sosiaalisten suhteiden ja yhteiskunnallisen osallisuuden merkitystä asiakkaan kokonaistilanteeseen kannalta. • ottaa toiminnassaan huomioon päihteiden käytöstä aiheutuneita henkisiä ja hengellisiä kysymyksiä • ottaa toiminnassaan huomioon päihdehaitoille altistavia ja niiltä suojaavia tekijöitä.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia erilaisten päihdetyön asiakas- ja kohderyhmien kanssa.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Päihdetyön asiakas- ja kohderyhmien elämänvaiheiden ja elämäntilanteiden huomioon ottaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii päihdetyön asiakas- ja kohderyhmien kanssa ammatillisesti ottaen huomioon eri ikävaiheisiin, kuten lapsuuteen ja nuoruuteen sekä ikääntymiseen, liittyvät erityispiirteet • toimii ammatillisesti päihdetyön asiakas- ja kohderyhmien kanssa ottaen huomioon elämäntilanteisiin liittyvät erityiskysymykset, kuten raskaus, lastensuojelu, vammaisuus, mielenterveyden häiriöt, seksuaalinen monimuotoisuus, muut riippuvuudet, monidiagnoosi-asiakkaat, syrjäytyminen, opiskelu ja työssäkäynti • toimii päihdetyössä ammatillisesti erilaisten kieli- ja kulttuuritaustaisten ihmisten kanssa • hyödyntää tavoitteellisesti ja suunnitelmallisesti tietoa asiakas- ja kohderyhmien erityiskysymyksistä asiakkaan kanssa tehtävässä työssä.
Tutkinnon suorittaja osaa toimia mielenterveys- ja päihdetyön palvelujärjestelmässä.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Asiakkaan ohjaaminen palvelujärjestelmässä	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta saamaan tarvitsemansa palvelut palvelujärjestelmästä, kuten kunnallisista, alueellisista ja valtakunnallisista palveluista, sosiaali- ja terveydenhuollon perus- ja erityispalveluista, seurakunnasta sekä järjestölähtöisistä palveluista ja tuista • ohjaa asiakasta saamaan tarvitsemansa palvelut terveyttä edistävän ja ehkäisevän päihdetyön, varhaisvaiheen päihdetyön, kuntouttavan päihdetyön ja haittoja vähentävän päihdetyön toimijoilta • ohjaa asiakasta saamaan tarvitsemansa palvelut ehkäisevän mielenterveystyön tai psykiatrisen hoidon ja kuntoutuksen palveluissa • ohjaa asiakasta tarvittaessa päihteistä toipumista edistävän ja mielenterveyttä tukevan kansalaistoiminnan ja yhteisöjen, kuten vertaistuen ja kokemusasiantuntijuuden, piiriin • ohjaa tarvittaessa asiakasta käyttämään projektimuotoisen työn palveluja • tekee yhteistyötä asiakkaan ja tämän läheisten avun tarpeen mukaan eri sektorien toimijoiden, kuten etsivän työn, päivähoidon ja kotihoidon, kanssa • rakentaa aktiivisesti yhdessä asiakkaan kanssa eri toimijatahoista, kuten julkisyhteisöistä, järjestöistä, seurakunnista ja kansalaistoiminnasta, muodostuvaa verkostoa

	<ul style="list-style-type: none"> • tukee asiakkaan elämänhallintaa ohjaamalla asiakasta päihteistä toipumisesta tukeviin ja mielenterveyttä vahvistaviin sosiaalisiin suhteisiin ja yhteiskunnalliseen osallisuuteen • huomioi asiakastyössään järjestölähtöisen päihdetyön yhtäläisyyden ja erityisyyden suhteessa julkisen sektorin ja yritysmaailman päihdetyön toimintaan mm. hallinnon, juridiikan ja ideologisen päihdetyön tasolla.
Omassa työyhteisössä toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii päihdetyössä itsenäisesti ja vastuullisesti omalla vastuualueellaan • toimii yhteistyökykyisesti työryhmän jäsenenä • toimii asiakaslähtöisesti moniammatillisen työryhmän jäsenenä • konsultoi tarvittaessa sosiaali- ja terveydenhuollon palveluntuottajia • edistää toiminnallaan työyhteisön tasa-arvoa, myönteistä ilmapiiiriä ja toimivia vuorovaikutussuhteita • toimii joustavasti työyhteisössä ottaen huomioon toimijoiden monimuotoisuuden ja erilaisuuden.
Yhteiskunnallinen vaikuttaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää oman alansa tietoperustaa työssään ottaen huomioon laajempia yhteiskunnallisia asiayhteyksiä ja vallitsevaa kulttuuria • ottaa toiminnassaan huomioon yhteiskuntapoliittisten päätösten vaikutukset päihdeongelmaan ja päihdetyöhön • ottaa toiminnassaan huomioon päihdeongelman läheisen yhteyden eriarvoisuuteen, tulo- ja terveyseroihin sekä yhteiskunnalliseen syrjäytymiseen • toimii ammattimaisesti yhteiskunnallisessa vaikuttamistyössä päihdeilmiöstä ja päihdehaitoista kärsivien puolestapuhujana.
Tutkinnon suorittaja osaa huolehtia työturvallisuudesta sekä työ- ja toimintakyvystä.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Työturvallisuuden noudattaminen työyhteisössä	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • huolehtii osaltaan asianmukaisesti työyhteisön työturvallisuudesta ja työhyvinvoinnista • toimii vastuullisesti ennaltaehkäisemällä työturvallisuusriskejä työyhteisössä • toimii vastuullisesti havaittujen työturvallisuusriskien poistamiseksi työyhteisössä • huolehtii osaltaan turvallisten ja ergonomisten työtapojen käyttämisestä työyhteisössä • toimii turvallisesti ja vastuullisesti työtehtävässään.

Omasta työ- ja toimintakyvystä huolehtiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • huolehtii aktiivisesti omasta psyykkisestä, fyysisestä ja sosiaalisesta työ- ja toimintakyvystään • ennakoi päihdetyön kuormittavuustekijöitä ja niiden vaikutusta omaan ja työyhteisön työhyvinvointiin • tiedostaa ja säätelee omaa päihdekäyttäytymistään ammatillisesti • käyttää ergonomisesti oikeita työtapoja työssään.
Tutkinnon suorittaja osaa kehittää osaamistaan päihdetyön ammattilaisena.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Oman päihdetyön osaamisen kehittäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi realistisesti omaa päihdetyön osaamistaan • ottaa tavoitteellisesti huomioon työelämän vaatimusten ja muutosten merkityksen päihdetyössä • kehittää aktiivisesti omaa ammattitaitoaan työn asettamien tarpeiden mukaisesti • ottaa palautetta vastaan asiallisesti, käyttää vertaisarviointia ja hyödyntää saamaansa palautetta ammatillisesti • kehittää osaamistaan erilaisissa vuorovaikutustilanteissa • toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa ja työryhmän jäsenenä.

Ammattitaidon osoittamistavat

Päihdetyön ammattilaisena toimiminen -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan todellisissa työelämän tehtävissä päihdetyön toimintaympäristöissä ja asiakastyössä. Toimintaympäristöjä voivat olla mm. erilaiset ehkäisevän päihdetyön, hoito- ja kuntoutustyötä tekevät päihdetyön yksiköt sekä haittoja minivoivaa työtä tekevät sekä päihhteettömyyttä tukevat yksiköt.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää osaamisensa osoittamista tutkintosuorituksen aikana mahdollisesti syntyvillä dokumenteilla. Dokumentit voivat liittyä esimerkiksi palvelujärjestelmässä toimimiseen sekä päihteisiin ja ongelmakäytön kartoittamiseen. Arvioituna dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearviointista.

3.2 Päihdetyön asiakastyössä toimiminen

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- toimia ammatillisessa vuorovaikutuksessa päihteitä käyttävän asiakkaan kanssa
- selvittää asiakkaan päihteiden käyttöä ja sen seurauksia
- toimia päihdetyön hoito-, kuntoutus- ja ohjaustyössä
- huolehtia päihdeasiakkaiden toimintaympäristön turvallisuudesta
- kehittää omaa päihdetyön osaamistaan.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa toimia ammatillisessa vuorovaikutuksessa päihteitä käyttävän asiakkaan kanssa.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Ammatillisessa vuorovaikutussuhteessa toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa toiminnassaan huomioon luottamuksen syntyyn ja ylläpitämiseen liittyvät tekijät • toimii ammatillisesti vuorovaikutussuhteen eri vaiheissa asiakkaan kanssa • toimii yhteistyökykyisesti erilaisten ihmisten kanssa • kohtelee ihmisiä tasavertaisesti kunnioittaen yksilön itsemääräämisoikeutta • kuuntelee asiakasta aktiivisesti • keskustelee provosoitumatta asiakkaan kanssa • säätää ammatillisesti välimatkaa (distanssia) asiakkaan kanssa • ottaa ammatillisesti huomioon asiakkaan tunteensiirron vuorovaikutussuhteessa • ottaa ammatillisesti huomioon omat vastatunteensa vuorovaikutussuhteessa • ottaa toiminnassaan huomioon asiakkaan käyttämät puolustusmekanismit • ottaa huomioon vuorovaikutussuhteen valta- ja vastuukysymykset • kommunikoi asiakkaan kanssa selkeästi sekä tarvittaessa vaihtoehtoisia kommunikaatiomenetelmiä käyttäen • käyttää vuorovaikutussuhteessa tarkoituksenmukaisesti erilaisia menetelmiä, kuten kysymyksiä, selventämistä, osoittamista, myötäelävää vastakkainasettelua, tulkintoja ja hiljaisuutta • ottaa huomioon päihteidenkäytön aiheuttamat erityispiirteet vuorovaikutussuhteessa

	<ul style="list-style-type: none"> • kohdentaa työskentelyä menneisyyteen, nykyhetkeen ja tulevaisuuteen tarkoituksenmukaisesti • ottaa vuorovaikutuksessa huomioon mielenterveyshäiriöiden aiheuttamat erityispiirteet, kuten aisti-, ajatus- ja tunnevääristymät sekä ajan ja paikan vääristymät.
Asiakaskeskeisen haastattelun käyttäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kerää haastattelun avulla tietoa asiakkaasta ja hänen verkostostaan • toimii asiakkaan motivaation asteen muutosprosessin vaihemallin mukaisesti • valitsee toimintatapansa asiakkaan muutosvaiheen mukaisesti • käyttää motivoivan haastattelun menetelmän periaatteita tarkoituksenmukaisesti • soveltaa motivoivan haastattelun perustaitoja asiakaskohtaisesti.
Tutkinnon suorittaja osaa selvittää asiakkaan päihteiden käyttöä ja sen seurauksia.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Päihteidenkäytön puheeksiottaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa puheeksi asiakkaan kanssa päihteiden käytön • kohtaa päihtyneen asiakkaan ammatillisesti • ottaa alkoholin suurkulutuksen puheeksi mini-interventio-toiminnan periaatteiden mukaisesti • käyttää työssään erilaisia päihteiden käyttöä ja riippuvuutta kartoittavia testejä tarkoituksenmukaisesti.
Päihdehaittojen arvioiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi asiakkaan kanssa päihteidenkäytön seurauksena syntyneitä päihdesairauksia, niiden oireita ja eriateisia terveyshaittoja • arvioi tarvittaessa päihteisiin ja ikääntymiseen liittyvät erityiskysymykset • arvioi asiakkaan psyykkisiä häiriöitä, kuten psykoottisia oireita, masentuneisuutta, ahdistuneisuutta ja persoonallisuushäiriöitä, unihäiriöitä ja itsetuhoisuutta, seuraamalla ja haastattelemalla • arvioi asiakkaan psyykkistä tilaa moniammatillisen työryhmän jäsenenä • arvioi asiakkaan päihteiden käytön ja mielenterveyden häiriöiden yhteisesiintyvyyttä yhdessä moniammatillisen työryhmän jäsenenä • arvioi asiakkaan kanssa päihteiden käyttöön liittyviä sosiaalisia ongelmia, kuten asunnottomuutta, työkyvyttömyyttä, toimeentuloa, rikollisuutta, peliriippuvuutta ja ihmishuononhaitteita, sekä lastensuojelun ja perhetyön tarvetta odottavien äitien, päihdeperheiden ja nuorten päihdeongelmaisten perheiden kohdalla

	<ul style="list-style-type: none"> ottaa puheeksi päihdeproblematiikkaan liittyvät elämäntarkastukset sekä päihteiden käyttöön liittyvät syyllisyyden ja häpeän kokemukset asiakkaan kanssa.
Tutkinnon suorittaja osaa toimia päihdetyön hoito-, kuntoutus- ja ohjaustyössä.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Hoito-, kuntoutus- ja ohjaustyön toteuttaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> toteuttaa suunnitelmallisesti hoito- tai kuntoutussuunnitelmaa yhteistyössä asiakkaan, tämän läheisten ja työryhmän kanssa tarjoaa monipuolisesti tietoa eri hoito- ja kuntoutusmenetelmistä asiakkaalle varmistaa osaltaan hoidon ja kuntoutuksen jatkuvuuden arvioi työskentelyn tuloksia asiakkaan lähtökohdista käsin ottaa huomioon asiakkaan elämänvaiheen, perhetilanteen ja verkoston esiintuomat tarpeet aloittaa ja päättää hoitosuhteen ammatillisesti osallistaa asiakasta hoito- ja kuntoutusprosessiinsa vahvistaa asiakkaan voimavaroja ja kykyä ottaa vastuuta elämästään tukee asiakasta saavuttamaan yhdessä asetettuja kuntoutustavoitteita reagoi asiakkaan hoito- ja kuntoutusprosessin muutoksiin perustellusti arvioi asiakkaan elinympäristön merkitystä hoidon ja kuntoutuksen osana arvioi päihteiden käytön ja mielenterveyden ongelmien vaikutuksia asiakkaan fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen toimintakykyyn sekä henkisiin ja hengellisiin tarpeisiin arvioi perheen ja läheisten voimavaroja sekä avun ja tuen tarvetta.
Tiedottaminen ja viestintä mielenterveys- ja päihdetyössä	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> viestii selkeästi suullisesti ja kirjallisesti raportoidessaan asiakas- ja verkostotyöhön kuuluvia asioita asianosaisille toimii asiakastyössä asianmukaisesti suomen tai ruotsin kielellä sekä yhdellä vieraalla kielellä dokumentoi työhön liittyvät asiakirjat ohjeiden mukaisesti toimii tietosuojasäädösten mukaisesti käyttää työssään sujuvasti tietotekniikkaa, kuten tekstinkäsittelyohjelmaa, sähköpostia, internetiä sekä tavallisia asiakas- ja potilastietojärjestelmiä käyttää tieto- ja viestintäteknologiaa, kuten mielenterveys- ja päihdetyön verkkopalveluja, asiakkaan itsehoitoa ja kuntoutuksen tukena.

<p>Hoito- ja kuntoutusmenetelmien käyttäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • valitsee tilanteeseen ja asiakkaan tarpeisiin soveltuvia päihdetyössä käytettäviä hoito- ja kuntoutusmenetelmiä, kuten psykososiaaliset lähestymistavat, kognitiivinen, ratkaisukeskeinen ja systeeminen lähestymistapa tai supportiivinen terapia • toteuttaa asiakastyötä yksilötasolla soveltuvia motivointikeinoja käyttäen • ottaa huomioon tarkoituksenmukaisesti perheen ja lähiverkoston osallistumisen hoitoon • tukee ammatillisesti omaisten jaksamista • käyttää tarvittaessa verkostokarttaa ja sukupuuta kuntoutumisen tukena • käyttää tarvittaessa ryhmähoitoa asiakkaan tukemisessa • tukee asiakasta asianmukaisesti yhteisöllisiin toimintoihin • ohjaa asiakasta käyttämään päihdehoidossa hyväksi havaittuja lääkkeettömiä ja lääkkeellisiä hoitomuotoja osana hoitoa ja kuntoutusta • ohjaa tarvittaessa asiakkaan kristillisten päihdejärjestöjen muodostaman toimintakokonaisuuden palvelujen piiriin • ohjaa tarvittaessa asiakkaan vertaistuen, kuten 12-askleen toipumisohjelmien ja A-Kiltatoiminnan, piiriin • ohjaa tarvittaessa asiakkaansa kokemusasiantuntijuuden avun piiriin • toimii ammatillisessa yhteistyössä erilaisia lähestymistapoja ja hoitomalleja toteuttavien työryhmien kanssa.
<p>Päivittäistaitojen ohjaaminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa tarkoituksenmukaisesti eri-ikäisiä asiakkaita arkisissa elämänhallinnan taidoissa • tukee asiakasta sosiaalisiin suhteisiin • edistää aktiivisesti asiakkaan toiminnallista elämäntapaa • ohjaa tarvittaessa asiakasta hankkimaan selviytymistä tukevia apuvälineitä.
<p>Monialaisessa yhteistyössä toimiminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteistyössä sosiaali- ja terveydenhuollon sekä muiden päihdeasiakkaan kanssa työskentelevien toimijoiden kanssa • ottaa omalta osaltaan huomioon eri toimijoiden erityisosaamisen, vastuut, roolit ja työnjaon yhteistyössä toimiessaan • toimii oman vastualueensa mukaisesti monialaisessa mielenterveys- ja päihdetyössä yhteistyötä edistävästi

	<ul style="list-style-type: none"> • hyödyntää eri toimijoiden asiantuntija-arvioita, osaamista ja toiminnan muotoja asiakkaan auttamiseksi • arvioi yhteistyötaitojaan, yhteistyön toteutumista ja kehittämistarpeita moniammatillisessa yhteistyössä • toimii kokemusasiantuntijoiden kanssa yhteistyössä.
Tutkinnon suorittaja osaa huolehtia päihdeasiakkaiden toimintaympäristön turvallisuudesta.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Asiakkaiden turvallisuudesta huolehtiminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ohjaa asiakasta fyysisen elinympäristön turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä, kuten väkivallan uhka, paloturvallisuus tai lasten turvallisuus • ottaa puheeksi tarvittaessa perhe- ja lähisuhdeväkivallan asiakkaan elämäntilanteessa • ottaa puheeksi tarvittaessa seksuaalisen väkivallan mahdollisuuden asiakkaan elämäntilanteessa • ohjaa asiakasta suojautumaan tartuntataudeilta, kuten hepatiitilta ja HIV:ltä.
Toimintaympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ennakoi toimintaympäristön turvallisuusriskejä • toimii työturvallisuutta edistäen • suojaa itseään ja toimintaympäristöään tartuntavaaroilta, kuten hepatiitilta ja HIV:lta.
Uhka-, väkivalta- ja kriisitilanteissa toimiminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ennakoi ja ennaltaehkäisee uhka-, väkivalta- ja kriisitilanteiden syntymistä • kohtaa ammatillisesti väkivaltaisesti tai uhkaavasti käyttäytyvän asiakkaan • toimii vastuullisesti uhka-, väkivalta- ja kriisitilanteissa • työskentelee yksin, työparin tai työryhmän kanssa toimintaympäristön turvallisuuden edellyttämällä tavalla • vastaa omalta osaltaan uhka-, väkivalta- ja kriisitilanteiden jälkihuollosta.
Ensiavun antaminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • antaa ensiavun EA1-tasolla • toimii asianmukaisesti päihdeasiakkaan ensiaputilanteissa, kuten hätäensiapu, sairaskohtausten ensiapu, trauma- ja myrkytystilanteiden hoito • toimittaa sairastuneen hoitoon sairaus- ja tapaturmatilanteissa

	<ul style="list-style-type: none"> • tiedottaa esimiehilleen ja omaisille sairastumisesta tai tapaturmasta sovitulla tavalla • toimii ensiaputilanteissa ammatillisesti huomioiden kokonaistilanteen.
Perushoidollisten toimenpiteiden hallinta	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa työssään huomioon asiakas- ja potilasturvallisuutta koskevat säädökset, määräykset ja ohjeet (esim. potilaslaki, laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä) • toimii aseptisesti • tarkkailee asianmukaisesti hengitystä, verenkiertoa ja kehonlämpöä • mittaa ammattipätevyytensä mukaisesti tarvittaessa pulssin, verenpaineen, lämmön ja verensokerin • ammattipätevyytensä mukaisesti seuraa ja ohjaa asiakkaan nestetasapaino- ja ravitsemustilaa asianmukaisesti • tarvittaessa tutkii asiakkaan päihteyttä erilaisin testein työyhteisössä sovitulla tavalla, kuten testiliuskojen ja alkometrin avulla.
Lääkehoidon toteuttaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii STM:n Turvallinen lääkehoidon opas, Valtakunnallinen opas lääkehoidon toteuttamisesta sosiaali- ja terveydenhuollossa 2006 mukaisesti • toimii ammattipätevyytensä mukaisesti noudattaen säädöksiä lääkehoidon toteuttamisessa toiminta- ja/tai työyhteisössä laaditun lääkehoitosuunnitelman mukaisesti • toimii ottaen huomioon terveydenhuoltolain, STM:n asetuksen laadunhallinnasta ja potilasturvallisuuden täytäntöönpanosta • ottaa huomioon lääkehoidon merkityksen asiakkaan kokonaishoidon kannalta • toimii päihdetyössä hyödyntäen tietoa käytettävistä lääkkeellisistä hoito-ohjelmista, kuten raittiutta tukevat lääkevalmisteet, katkaisu- ja vieroitushoito, kyllästyshoito ja korvaushoito • toteuttaa ammattipätevyytensä mukaisesti työyhteisössä sovitulla tavalla päihdehoidon lääkkeellisiä hoito-ohjelmia osana hoitoa ja kuntoutusta • arvioi ammattitaitonsa rajoissa lääkkeiden vaikutuksia ja yhteisvaikutuksia asiakkaan fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen • keskustelee ammatillisesti työryhmän kanssa yleisimmistä lääkkeiden haitta- ja sivuvaikutuksista sekä väärinkäytön ilmiöistä

	<ul style="list-style-type: none"> • tiedottaa ja dokumentoi työryhmälle havainnoistaan asiakkaan lääkehoitoa koskevista asioista • ohjaa asiakasta yleisimpien lääkkeiden yhteiskäytön riskeistä sekä päihdeiden ja lääkkeiden yhteisvaikutuksesta • motivoi asiakasta sovitulla tavalla tarkoituksenmukaiseen lääkitykseen tai lääketeettömyyteen.
Tutkinnon suorittaja osaa kehittää omaa päihdetyön osaamistaan.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Päihdetyön osaamisen kehittäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi omaa päihdetyön osaamistaan realistisesti • arvioi mielenterveysosaamistaan realistisesti • perustelee työnohjauksen ja täydennyskoulutuksen merkitystä mielenterveys- ja päihdetyön laadun ja oman ammattitaitonsa kehittämiseen • kehittää mielenterveys- ja päihdetyön osaamistaan aktiivisesti • ottaa palautetta vastaan, käyttää vertaisarviointia ja hyödyntää saamaansa palautetta ammatillisesti • toimii turvallisesti ja vastuullisesti asiakastyössään • edistää toiminnallaan asiakastyössään tavoitteiden saavuttamista.

Ammattitaidon osoittamistavat

Päihdetyön asiakastyössä toimiminen -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan todellisissa työelämän tehtävissä päihdetyön toimintaympäristöissä ja asiakastyössä. Toimintaympäristöjä voivat olla mm. erilaiset ehkäisevän päihdetyön, hoito- ja kuntoutustyötä tekevät päihdetyön yksiköt sekä haittoja minivoivaa työtä tekevät sekä päihdeettömyyttä tukevat yksiköt.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää osaamisensa osoittamista tutkintosuorituksen aikana mahdollisesti syntyvillä dokumenteilla. Dokumentit voivat liittyä esimerkiksi hoito- ja kuntoutusprosessiin sekä päihdeasiakkaan ohjaukseen. Arvioituna dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

B. Valinnaiset tutkinnon osat

3.3 Ehkäisevässä päihdetyössä toimiminen

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- toimia ehkäisevän päihdetyön toimintaympäristössä
- suunnitella ja toteuttaa ehkäisevän päihdetyön prosessin
- arvioida ehkäisevän päihdetyön osaamistaan.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa toimia ehkäisevän päihdetyön toimintaympäristössä.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Ehkäisevän päihdetyön toimintaympäristössä toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii ehkäisevää päihdetyötä säätelevän lainsäädännön mukaisesti (esim. raittiustyölaki, päihdehuoltolaki, tupakkalaki, alkoholilaki, huumausainelaki, tartuntatautilaki, lastensuojelulaki, kansanterveyslaki, työterveyshuoltolaki, mielenterveyslaki, perusopetuslaki) • toimii ehkäisevää päihdetyötä ohjaavien ohjelmien ja strategioiden mukaisesti • toteuttaa kunnan päihdestrategiaa ehkäisevän päihdetyön näkökulmasta • toimii ehkäisevän päihdetyön eettisten periaatteiden mukaisesti • tunnistaa valtakunnalliset, alueelliset ja paikalliset ehkäisevän päihdetyön viranomais- ja järjestötoimijat • toimii tarvittaessa yhteistyössä kunnan ja alueellisen ehkäisevän päihdetyön toimijoiden kanssa • hyödyntää toiminnassaan projektien merkityksen ehkäisevässä päihdetyössä • ottaa huomioon jatkuvan perustyön merkityksen ehkäisevässä päihdetyössä • ottaa työssään huomioon ehkäisevän ja korjaavan työn erot ja yhtymäkohdat • toimii työssään yleisen ehkäisyn ja riskiehkäisyn kentällä ammatillisesti • ottaa työssään ammatillisesti huomioon ehkäisevän päihdetyön muutoksia yhteiskunnallisen muutoksen myötä

	<ul style="list-style-type: none"> • toimii ammatillisesti ehkäisevässä päihdetyössä eri ympäristöissä ja kulttuuriset erityispiirteet huomioon ottaen • ottaa huomioon ehkäisevässä päihdetyössä toimiessaan eri-ikäisten asiakkaiden tarpeet • ottaa työssään huomioon median merkityksen asenteiden muokkaajana.
Tutkinnon suorittaja osaa suunnitella ja toteuttaa ehkäisevän päihdetyön prosessin.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Ehkäisevän päihdetyön prosessin toteuttaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii ehkäisevän päihdetyön prosessissa asiakaslähtöisesti • suunnittelee, toteuttaa ja arvioi asiakasryhmälle suunnatun ehkäisevän päihdetyön tilaisuuden ammatillisesti • toimii ja perustelee toimintaansa ammatillisesti ehkäisevän päihdetyön laatuksien mukaisesti • vaikuttaa ehkäisevän päihdetyön prosessissa asiakasryhmänsä päihteitä koskeviin tietoihin, asenteisiin ja oikeuksiin • vaikuttaa ehkäisevän päihdetyön prosessissa asiakasryhmänsä päihteidenkäytöltä ja haitoilta suojaaviin tekijöihin ja niiden riskitekijöihin • vaikuttaa ehkäisevän päihdetyön prosessissa asiakasryhmänsä päihteiden käyttöön ja käyttötapoihin • toimii ammatillisesti ehkäisevän päihdetyön eri toimintaympäristöissä • toimii käyttäen soveltuvia lähestymistapoja eri kieli- ja kulttuuri-taustaisten kohderyhmien ja sidosryhmien kanssa • hyödyntää tarkoituksenmukaisia viestinnän ja vuorovaikutuksen keinoja vaikuttaa päihdetietoihin ja -asenteisiin • käyttää toiminnassaan kohderyhmälle soveltuvia ja vaikuttaviksi perusteltuja ehkäisevän päihdetyön menetelmiä • muuttaa tarvittaessa perustellusti toimintaansa • kokoaa tarvittavan yhteistyöverkoston tavoitteen mukaisesti • hyödyntää moniammatillisuutta ehkäisevässä päihdetyössä asiakaslähtöisesti • dokumentoi ja arvioi ehkäisevän päihdetyön prosessiaan luotettavasti • arvioi omaa osuuttaan interventiossa tai hankkeessa realistisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa arvioida ehkäisevän päihdetyön osaamistaan.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Oman osaamisen arviointi	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • toimii ammatillisesti tiedostaen omat asenteensa ehkäisevän päihdetyön toimintakentässä • arvioi ammatillista osaamistaan ehkäisevän päihdetyön kentässä kriittisesti • arvioi toimintaansa suhteessa ehkäisevän päihdetyön etiikkaan ja ohjaaviin säädöksiin.

Ammattitaidon osoittamistavat

Ehkäisevässä päihdetyössä toimiminen -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan todellisissa ehkäisevän päihdetyön työtehtävissä ja asiakastyössä. Toimintaympäristöjä voivat olla ehkäisevään päihdetyöhön erikoistuneet yksiköt ja järjestöt. Ennaltaehkäisevän päihdetyön toimintaympäristönä kohderyhmän mukaisesti voi olla myös esimerkiksi koulu, nuorisotalo tai vastaava yhteisö. Tutkintotilaisuuden tulee sisältää vuorovaikutuksellisia tilanteita ehkäisevän päihdetyön kohderyhmien ja asiakasryhmien kanssa.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää osaamisensa osoittamista tutkintosuorituksen aikana mahdollisesti syntyvillä dokumenteilla. Dokumentit voivat liittyä ehkäisevän päihdetyön prosessiin. Arvioituna dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

3.4 Kuntouttavassa päihdetyössä toimiminen

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- työskennellä päihdetyön terapeutin lähestymistavan periaatteita noudattaen
- valita päihdetyön kuntouttavan työskentelyn tavoitteet ja menetelmät
- käyttää erilaisia työmenetelmiä kuntoutusprosessin eri vaiheissa
- kehittää omaa ammattitaitoaan.

Arviointi (arvioinnin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa työskennellä päihdetyön terapeuttisen lähestymistavan periaatteita noudattaen.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Kokonaisvaltaisen hoito- ja kuntoutussuunnitelman laatiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toteuttaa kokonaisvaltaista kuntoutussuunnitelmaa yhdessä asiakkaan kanssa • sopii työskentelyn tavoitteet yhteistyössä asiakkaan ja tämän hoito- ja lähiverkoston kanssa • ohjaa tarvittaessa asiakkaan muualle hänelle paremmin soveltuvien palveluiden pariin perustellusti • hyödyntää hoito- ja kuntoutussuunnitelman tekemisessä asiakkaan omaa asiantuntijuutta.
Terapeuttisen yhteistyösuhteen rakentaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii hyväksytyssä ja arvostavassa vuorovaikutussuhteessa asiakkaan kanssa • selkeyttää työskentelyn yhteiset tavoitteet asiakkaalle • käyttää ammatillista empatiaa vuorovaikutussuhteen rakentamiseen asiakkaan kanssa • säätölee ammatillisesti läheisyyttä ja etäisyyttä asiakkaaseen yhteistyösuhteen eri vaiheissa.
Terapeuttisen lähestymistavan mukaan toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • käyttää asiakastyössään valittua päihdetyössä yleisesti sovellettua ja tehokkaaksi osoitettua terapeuttisista viitekehystä tai ohjelmaa, kuten kognitiivista lähestymistapaa, ratkaisukeskeistä työotetta, psykodynaamista terapiaa, 12 askeleen ohjelmaa tai jotain muuta Käypä hoito -suosituksissa mainittua terapeuttista suuntautumistapaa tai kristillisen päihdetyön kokonaisvaltaista työotetta • käyttää asiakastyössään valitun viitekehysten tapaa käsitteellistää päihdeongelmaa ja siitä toipumista • hyödyntää ammatillisesti vuorovaikutus- ja yhteistyösuhdetta asiakkaan toipumiseen tähtäävän yhteistyön apuvälineinä • ottaa huomioon toiminnassaan kokonaisvaltaisen kohtaamisen ja asiakkaan motivaation ensisijaiset merkitykset kaikissa viitekehyksissä.

Tutkinnon suorittaja osaa valita päihdetyön kuntouttavan työskentelyn tavoitteet ja menetelmät.

Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Kuntouttavassa päihdetyössä toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • valitsee kuntouttavan työskentelyn tavoitteet ja menetelmät asiakkaan tarpeiden perusteella • sovitaa kuntouttavan työskentelyn tavoitteet ja käytetyt menetelmät kyseisen hoito- ja kuntoutusjakson pituuteen • hyödyntää hoito- ja kuntoutussuunnitelman tekemisessä saatavissa olevaa tietoa asiakkaan aiemmista hoito- ja kuntoutusjaksoista • hyödyntää asiakkaan verkostoa tavoitteiden tarkentamisessa koko yhteistyösuhteen ajan • varmistaa omalta osaltaan kuntoutumisprosessin jatkumisen edellytykset, kuten maksusitoumukset ja jatkohoitosuunnitelmat hoitosuhteen aikana ja sen jälkeen • käyttää hoito- ja kuntoutussuunnitelman tekemisessä valitun terapeuttisen lähestymistavan käsitteitä ymmärrettävällä ja tarkoituksemukaisella tavalla.
Kuntouttavan työn menetelmien valitseminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • valitsee kuntouttavan työn menetelmät asiakkaan elämäntilanteen ja tarpeiden perusteella • käyttää valitun terapeuttisen lähestymistavan menetelmiä ammatillisesti asiakkaan kuntoutumisprosessin tukemiseen, kuten motivointiin, retkahduksen ehkäisyyn, riippuvuudesta toipumiseen ja muutoksen ylläpitoon • käyttää valitun terapeuttisen lähestymistavan menetelmiä asiakkaan mahdollisten psyykkisten ongelmien, kuten masennuksen, ahdistuneisuuden ja persoonallisuushäiriöiden, kohtaamiseen • käyttää valitun terapeuttisen lähestymistavan menetelmiä asiakkaan vuorovaikutustaitojen harjoittamiseen • käyttää tarvittaessa valitun terapeuttisen lähestymistavan menetelmiä verkostotyössä asiakkaan sosiaalisten suhteiden parantamiseen • käyttää valitun terapeuttisen lähestymistavan menetelmiä yksilö- ja ryhmätyöhön osana hoito- ja kuntoutussuunnitelman mukaista työtä.

Tutkinnon suorittaja osaa käyttää erilaisia työmenetelmiä kuntoutusprosessin eri vaiheissa.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Kuntoutusprosessin eri vaiheissa työskenteleminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • valitsee asiakkaan toipumisen kannalta sopivia menetelmiä valitusta lähestymistavasta • soveltaa valitun terapeutin lähestymistavan mukaisia menetelmiä yksikön perustehtävän mukaiseen työskentelyyn hoitotilakumossa, kuten avo- ja laitoshoidon, katkaisu- ja vieroitushoito, kuntouttava hoito • rajaa kuntouttavan jakson tavoitteet yksikön perustehtävän perusteella yhteistyössä asiakkaan kanssa • käyttää valitun terapeutin lähestymistavan käsitteitä ymmärrettävällä ja tarkoituksenmukaisella tavalla hoitokertomuksessa, jatkohoitosuunnitelmassa ja muissa yhteistyökumppaneille tarkoitettussa dokumentissa • arvioi kuntouttavan jakson tuloksia yhdessä asiakkaan ja tämän verkoston kanssa.
Moniammatillinen yhteistyö	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii moniammatillisessa ja monialaisessa työyhteisössä asiakkaan edun mukaisesti • hyödyntää muiden asiantuntemusta valitun terapeutin lähestymistavan soveltamisessa asiakkaan hoitoprosessissa • tuo oman asiantuntemuksensa ymmärrettävällä tavalla muiden ammattilaisten käyttöön • tekee tarkoituksenmukaista ja asiakasta hyödyttävää tehtävien jakoa työyhteisössään • arvioi ja kehittää valitun terapeutin lähestymistavan mukaista toimintaa yhdessä muiden ammattilaisten kanssa.
Tutkinnon suorittaja osaa kehittää omaa ammattitaitoaan.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Oman ammattitaidon kehittäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi kriittisesti omaa toimintaansa kuntouttavan päihdetyön menetelmien soveltajana • hyödyntää saamaansa palautetta oman ammattitaitonsa kehittämiseen • hyödyntää päihdetyön uutta tutkimustietoa, koulutusta tai muuta saatavilla olevaa tukea ammattitaitonsa kehittämiseen • hyödyntää työnohjausta, vertaistukea tai muuta apua oman työhyvinvointinsa ja ammattitaitonsa kehittämiseen.

Ammattitaidon osoittamistavat

Kuntouttavassa päihdetyössä toimiminen -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan todellisissa työelämän tehtävissä päihdetyön toimintaympäristöissä. Työskentelyn tulee sisältää valitun terapeutin lähestymistavan soveltamista asiakastyöhön. Toimintaympäristöjä voivat olla valittua terapeutista lähestymistapaa ja psykososiaalista päihdetyötä toteuttavat moniammatillista päihdetyötä tekevät yksiköt. Niitä voivat olla erilaiset ehkäisevää päihdetyötä, hoito- ja kuntoutustyötä tai haittojen minimoivaa päihdetyötä sekä päihteettömyyttä tukevat yksiköt.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää osaamisensa osoittamista tutkintosuorituksen aikana mahdollisesti syntyvillä dokumenteilla. Dokumentit voivat liittyä päihdetyön terapeutin lähestymistapaan ja kuntoutussuunnitelmaan. Arvioituna dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearviointista.

3.5 Haittoja vähentävässä päihdetyössä toimiminen

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- toimia haittoja vähentävässä päihdetyössä
- toimia haittoja vähentävän päihdetyön eri toimintaympäristöissä
- toimia haittoja vähentävässä päihdetyössä erilaisia menetelmiä käyttäen
- huolehtia toimintaympäristön turvallisuudesta
- arvioida ja kehittää omaa työtään.

Arviointi (arviointin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa toimia haittoja vähentävässä päihdetyössä.	
Arviointin kohteet	Arviointin kriteerit
Haittoja vähentävässä päihdetyössä toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii työssään hyödyntäen tutkimukseen perustuvaa tietoa päih-teistä, päihteinä käytetyistä lääkkeistä ja niiden vaikutuksista • toimii työssään eri päih-teiden terveystarpeista ja riskikäytön aiheut-tamista haitoista tuotetun tiedon mukaisesti • toimii työssään ehkäisten tartuntatautien leviämistä

	<ul style="list-style-type: none"> • toimii työssään ehkäisten syrjäytymistä • toimii haittoja vähentävästi työssään sekä yksilö- että kansanterveysnäkökulmasta • viestii päihteiden käytön terveysriskeistä asiallisesti ja ymmärrettävästi asiakkaille.
Haittoja vähentävän päihdetyön periaatteiden mukaan toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii haittoja vähentävän päihdetyötä säätelevän lainsäädännön ja työtä ohjaavien periaatteiden mukaisesti (esim. kansallinen huumausainstrategia, kansanterveyslaki, päihdehuoltolaki, STM:n asetus opioidiriippuvaisten vieroitus ja korvaushoidosta eräillä lääkkeillä, tartuntatautilaki) • toimii asiakaslähtöistä toimintatapaa käyttäen sekä asiantuntija-että asiakastyössä • kohtaa päihteitä käyttävän ihmisen kunnioittavasti ja kokonaisvaltaisesti • toimii ammatillisesti haittoja vähentävän päihdetyön toimintaympäristöissä • ylläpitää ammatillista kontaktia aktiivisesti eri päihteitä käyttäviin ihmisiin • toimii kieli- ja kulttuuritaustaltaan erilaisten palveluiden käyttäjien tarpeiden mukaisesti • ottaa huomioon haittoja vähentävässä päihdetyössä toimiessaan eri-ikäiset asiakkaat.
Tutkinnon suorittaja osaa toimia haittoja vähentävän päihdetyön eri toimintaympäristöissä.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Haittoja vähentävän päihdetyön toimintaympäristöissä toimiminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii ammatillisesti haittoja vähentävän päihdetyön toimintaympäristöissä asiakkaiden kanssa • toimii EU:n, valtion, kunnan ja kolmannen sektorin päämäärien ja tavoitteiden mukaisesti haittoja vähentävässä päihdetyössä • toimii kunnan päihdestrategian mukaisesti haittoja vähentävässä päihdetyössä • toimii ehkäisevää päihdetyötä tekevien järjestöjen ja viranomaisten kanssa yhteistyössä • toimii haittoja vähentävän projektityön ympäristöissä tarkoituksenmukaisesti.

Tutkinnon suorittaja osaa toimia haittoja vähentävässä päihdetyössä erilaisia menetelmiä käyttäen.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Haittoja vähentävän päihdetyön menetelmien käyttäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • käyttää tarkoituksenmukaisesti eri päihdetyön menetelmiä haittoja vähentävässä päihdetyössä • toimii motivoivan haastattelun periaatteiden mukaisesti haittoja vähentävässä päihdetyössä • ottaa toiminnassaan huomioon asiakkaan muutosvaiheen muutosvaihemallin perusteella • valitsee oman toimintastrategiansa asiakkaan muutosvaiheen mukaisesti • käyttää kuntouttavan päihdetyön menetelmiä asiakkaan elämäntilannetta ja itsemääräämisoikeutta kunnioittaen • toimii asiakaslähtöisesti asiakkaan omien tavoitteiden pohjalta vuorovaikutussuhteessa.
Yhteisöllisten ja vertaistyöskentelyä vahvistavien menetelmien käyttäminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • toimii yhteisöä tukevia työmenetelmiä käyttäen ja vahvistaa asiakkaiden osallisuutta • hyödyntää asianmukaisesti vertaistukea ja kokemusasiantuntijoita vuorovaikutustilanteissa asiakkaiden kanssa • järjestää yhdessä asiakkaiden kanssa heidän tarpeidensa mukaista toimintaa ammatillisesti • kunnioittaa ja osaa hyödyntää asiakkaan omia voimavaroja asiakastyössään • toimii aktiivisesti yhteiskunnallisessa vaikuttamistyössä asiakkaiden edun mukaisesti.
Päihdehaittojen ja terveysriskien arvioiminen ja niihin liittyvän terveys- ja sosiaali-neuvonnan toteuttaminen	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa päihteiden käyttöön liittyviä eritasoisia sosiaalisia haittoja, kuten asunnottomuutta, työttömyyttä, työkyvyttömyyttä, toimeentuloa, väkivallan uhkaa, rikollisuutta, peliriippuvuutta, tapaturmia, ihmissuhdevaikeuksia, lähisuhdeväkivaltaa ja lastensuojelun tarvetta • ohjaa asiakasta asianmukaisesti tarvittaviin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin • ohjaa asiakasta käyttämään viranomaispalveluja ja muita tarjolla olevia palveluita • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa päihteidenkäytön seurauksena syntyneitä päihdesairauksia, niiden oireita ja eriasteisia terveyshaittoja

	<ul style="list-style-type: none"> • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa psyykkisiä häiriöitä, kuten unihäiriöt, masentuneisuus ja itsetuhoisuus, psykoosit ja delirium tremens • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa tämän päihteiden käyttötapoihin liittyviä terveysriskejä ja antaa terveysneuvontaa • arvioi yhdessä asiakkaan kanssa tämän seksuaaliseen käyttäytymiseen liittyviä terveysriskejä ja antaa terveysneuvontaa • antaa asiakkaalle asianmukaista tietoa tartuntataudeista ja terveysriskeistä • ohjaa asiakasta riskittömämpään päihteiden käyttötapaan ja turvallisempaan seksiin.
Tutkinnon suorittaja osaa huolehtia toimintaympäristön turvallisuudesta.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Toimintaympäristön turvallisuudesta huolehtiminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • ennakoi ammatillisesti toimintaympäristön turvallisuusriskejä • toimii ammatillisesti työturvallisuutta edistäen • keskustelee asiakkaan kanssa fyysisen elinympäristön turvallisuudesta, kuten väkivallan uhkista, paloturvallisuudesta tai lasten turvallisuudesta • toimii vastuullisesti uhka-, väkivalta- ja kriisitilanteissa • vastuuuttaa asiakkaita huolehtimaan toimintaympäristön turvallisuudesta • työskentelee yksin, työparin ja työryhmän kanssa toimintaympäristön turvallisuuden edellyttämällä tavalla • vastaa omalta osaltaan uhka-, väkivalta- ja kriisitilanteiden jälkihuollosta.
Tutkinnon suorittaja osaa arvioida ja kehittää omaa työtään.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Oman osaamisen arviointi ja kehittäminen	Tutkinnon suorittaja <ul style="list-style-type: none"> • arvioi kriittisesti omaa osaamistaan haittoja vähentävässä päihdetyössä • hyödyntää saamaansa palautetta oman toiminnan kehittämiseen • ylläpitää omaa työhyvinvointiaan vertaistuen, työnohjauksen tai muiden voimavaroja tukevien keinojen avulla.

Ammattitaidon osoittamistavat

Haittoja vähentävässä päihdetyössä toimiminen -tutkinnon osan ammattitaito osoitetaan ja arvioidaan todellisissa työelämän tehtävissä. Toimintaympäristöjä voivat olla mm. terveysneuvonta- ja neulojen vaihtopisteet, matalan kynnyksen korvaushoitopisteet tai muut haittoja vähentävään päihdetyöhön erikoistuneet

yksiköt ja järjestöt. Tutkintotilaisuuden tulee sisältää vuorovaikutuksellisia työtilanteita haittoja vähentävän päihdetyön kohderyhmänä olevien asiakkaiden kanssa.

Arvioijat seuraavat ja arvioivat tutkinnon suorittajan toimintaa sekä antavat siitä kirjallisen arvion. Tutkinnon suorittaja voi täydentää osaamisensa osoittamista tutkintosuorituksen aikana mahdollisesti syntyvillä dokumenteilla. Dokumentit voivat liittyä haittoja vähentävään päihdetyöhön. Arvioituna dokumentit muodostavat osan arviointiaineistoa. Tutkinnon suorittajan arviointiaineisto muodostuu tutkintotilaisuuksista saaduista arvioijien lausunnoista, arvioiduista täydentävistä dokumenteista ja tutkinnon suorittajan itsearvioinnista.

3.6 Yrittäjänä toimiminen päihdetyössä

Ammattitaitovaatimukset

Tutkinnon suorittaja osaa

- toimia yrittäjänä päihdetyössä.

Arviointi (arviointin kohteet ja kriteerit)

Tutkinnon osan ammattitaitovaatimukset	
Tutkinnon suorittaja osaa toimia yrittäjänä päihdetyössä.	
Arvioinnin kohteet	Arvioinnin kriteerit
Omien yrittäjävalmiuksien arviointi	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • tarkastelee ja kuvaa realistisesti omat ominaisuutensa ja elämäntilanteensa päihdetyön yrittäjänä toimimisen kannalta • arvioi yrittäjänä toimimiseen liittyvät henkilökohtaiset hyödyt ja riskit • hyödyntää asiantuntijoiden näkemyksiä arvioidessaan oman ammatillisen osaamisensa riittävyyttä päihdetyön yrittäjänä toimimisessa • arvioi osaamistaan suhteessa päihdetyön toimialaan, kilpailutilanteeseen ja sidosryhmiin • hyödyntää mahdollisuuksien mukaan kaikilta elämän aloilta saatavia yhteyksiä päihdetyön yrittäjänä toimimiseen • arvioi asiantuntijoiden näkemysten avulla verkoston hyödyntämismahdollisuudet ja riskit oman yritystoiminnan kannalta.

<p>Liikeidean täsmentäminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • kartoittaa yrityksen päihdepalvelujen nykytilan ja lähitulevaisuuden muutokset • kartoittaa päihdepalvelujen mahdollisten asiakkaiden ja palvelujen ostajien tarpeet nyt ja lähitulevaisuudessa • valitsee perustellusti päihdepalvelujen asiakasryhmät ja tarvittavat palvelumuodot • tuotteistaa omat päihdepalvelunsa ammattimaisesti • määrittelee yritystoimintansa tarvitsemat fyysiset, taloudelliset ja henkiset resurssit asettaen ne tärkeysjärjestykseen • laatii täsmennetyn liikeidean omalle yritystoiminnalleen tekemiensä arvioiden ja valintojen mukaisesti.
<p>Liiketoimintasuunnitelman laatiminen</p>	<p>Tutkinnon suorittaja</p> <ul style="list-style-type: none"> • ottaa huomioon päihdepalveluiden yritystoimintaa koskevat lainsäädäntövaatimukset • vertailee mahdollisia eri yritysmuotoja riskeineen, vastuineen ja velvoitteineen • valitsee laatimansa liikeidean kannalta perustellusti sopivimman liiketoimintamallin • kuvaa laatimansa liikeidean kannalta keskeisten asiakasryhmien tavoittamiseksi tarkoituksenmukaisimmat markkinointikanavat • laatii yritykselleen realistisen rahoitussuunnitelman • laatii liiketoiminnalleen realistisen talousarvion • kuvaa yrityksen taloushallinnon järjestämisen • laatii tekemiensä ratkaisujen perusteella kirjallisen liiketoimintasuunnitelman • arvioi ja pohtii liiketoimintasuunnitelmansa toteutumismahdollisuuksia.

Ammattitaidon osoittamistavat

Yrittäjänä toimiminen päihdetyössä -tutkinnon osassa tutkinnon suorittaja osoittaa ammattitaitonsa laatiessaan yhdessä eri alojen asiantuntijoiden kanssa yritykselleen liikeidean ja liiketoimintasuunnitelman.

Yrittäjyyssalan asiantuntijat arvioivat havainnoimansa liikeidean ja liiketoimintasuunnitelman laadintaprosessin ja näihin liittyvän aineiston (kirjallinen kuvaus liikeideasta ja liiketoimintasuunnitelma) sekä niiden toteuttamiskelpoisuuden ja vastaavuuden tutkinnon osan ammattitaitovaatimuksiin ja arvioinnin kohteisiin ja kriteereihin. Arvioinnit kirjataan arviointilomakkeille. Tutkintotilaisuuksien arviointilomakkeet ja täydentävät asiakirjat kootaan arviointiaineistoksi.

3.7 Tutkinnon osa toisesta ammattitutkinnosta

Päihdetyön ammattitutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammattialan osaamista täydentävä tai syventävä ammatillinen tutkinnon osa toisesta ammattitutkinnosta. Todistuksen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta, ja päihdetyön tutkintotoimikunta tunnustaa tämän tutkinnon osan osaksi päihdetyön ammattitutkintoa todistuksen perusteella.

3.8 Tutkinnon osa erikoisammattitutkinnosta

Päihdetyön ammattitutkintoon voidaan sisällyttää yksi ammattialan osaamista täydentävä tai syventävä ammatillinen tutkinnon osa erikoisammattitutkinnosta. Todistuksen tutkinnon osan suorittamisesta antaa aina ko. tutkinnosta vastaava tutkintotoimikunta, ja päihdetyön tutkintotoimikunta tunnustaa tämän tutkinnon osan osaksi päihdetyön ammattitutkintoa todistuksen perusteella.

Liite Päihdetyön ammattitutkinnon suorittaneen työn kuvaus

Päihdetyön ammattitutkintoa säätelee laki sosiaalihuollosta (710/1982). Laki sosiaalihuollon ammatillisen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista (272/2005) ja laki terveydenhuollon ammattihenkilöistä (559/1994) säätelevät päihdetyön ammattitutkinnon suorittaneiden toimintaa. Lakien tarkoituksena on edistää asiakas- ja potilasturvallisuutta sekä sosiaali- ja terveydenhuollon palveluiden laatua ja varmistaa, että tarkoitetuilla sosiaalihuollon ammattihenkilöillä on ammattitoiminnan edellyttämä koulutus, muu riittävä ammatillinen pätevyys ja ammattitoiminnan edellyttämät muut valmiudet.

Päihdetyön ammattitutkinnon suorittanut tekee sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön työtä, jota ohjaavat alan lainsäädäntö, toimintasuositukset sekä ammattietiikka. Päihdetyön ammattitutkinnon suorittanut henkilö tekee asiakastyötä moniammatillisessa työyhteisöissä ja verkostoissa omalla vastuualueellaan sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmässä. Hänen työskentelynsä on asiakaslähtöistä ja ihmistä kunnioittavaa. Työssä painottuvat ammatillinen ja tavoitteellinen vuorovaikutus sekä kyky kohdata eri-ikäisiä ja erilaisissa elämäntilanteissa olevia ihmisiä.

Päihdetyön ammattitutkinnon perusteissa ammattitaitovaatimukset on määritelty tasollisesti sellaisiksi, että henkilö, jolla on alan peruskoulutus tai sitä vastaavat tiedot ja taidot sekä työkokemusta, pystyy todennäköisesti suoriutumaan ko. ammattitutkinnosta.

Tutkinnon suorittaneen työssä korostuu vahva tietoperustan hallinta päihde- ja mielenterveystyön palvelujärjestelmästä, toimintaympäristöistä, hoito- ja kuntoutusprosesseista ja – menetelmistä. Tutkinnon suorittanut hyödyntää tietoperustaansa työskennellessään moniammatillisessa työryhmässä muuttuvissa toimintaympäristöissä ja ratkaistessaan luovasti päihde- ja mielenterveystyössä esiin tulevia ongelmia. Päihdetyön ammattitutkinnon suorittanut suunnittelee osana moniammatillista työyhteisöä eri-ikäisten, eri elämäntilanteissa olevien ja eri liitännäissairauksista kärsivien hoitoa ja kuntoutusta sekä toteuttaa sitä turvallisesti osana moniammatillista työyhteisöä. Tutkinnon suorittanut osaa valita sopivat työmenetelmät, ottaa huomioon asiakkaan yksilöllisyyden sekä hoitoon ja kuntoutukseen liittyvät tavoitteet. Hän arvioi päihdetyön prosesseja, työmenetelmiä, työn laatua, tehokkuutta ja taloudellisuutta. Tutkinnon suorittanut ottaa työssään huomioon sekä omaan että asiakkaan turvallisuuteen liittyvät tekijät. Hän edistää asiakkaiden terveyttä, hyvinvointia ja toimintakykyä ohjaa-

malla heitä omahoitoon. Verkostomaisella toiminnallaan asiakkaiden moniammatillisissa asiantuntijaverkostoissa hän edistää asiakkaiden kokonaishoitoa ja kuntoutumista. Päihdetyön ammattitutkinnon suorittanut edistää toiminnallaan omaa ja työyhteisön työhyvinvointia ja työturvallisuutta. Työn laadun kehittäminen edellyttää häneltä kykyä ja halua oman ja työyhteisön toiminnan jatkuvaan arviointiin, kehittämiseen ja sisäiseen yrittäjyyteen.

Painettu
ISBN 978-952-13-5412-0
ISSN 1798-887X

Verkkajulkaisu
ISBN 978-952-13-5413-7
ISSN 1798-8888

Opetushallitus on hyväksynyt nämä näyttötutkinnon perusteet ammatillisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain nojalla.

Näyttötutkinnot ovat erityisesti aikuisväestöä varten suunniteltu ja kehitetty tutkinnon suorittamistapa.

Näyttötutkintojen suunnittelu ja toteuttaminen perustuvat opetusalan ja työelämän asiantuntijoiden tiiviiseen yhteistyöhön.

Opetushallitus
www.oph.fi
www.oph.fi/nayttotutkinnot
www.oph.fi/nayttotutkintojen_perusteet